

HIFZI TOPUZ* İLE UNESCO'LU YILLAR

Nejla POLAT**

Polat, N. (2019). "Hıfzı Topuz ile Unesco'lu Yıllar". *Etkileşim*. 4. 304-312.

Çok yönlü bir aydın olan Hıfzı Topuz gazeteci, yazar, iletişimci ve öğretim üyesidir. 1923 yılında doğdu. 1947 yılında *Akşam* gazetesinde gazeteciliğe başladı, istihbarat şefliğine ve yazı işleri müdürlüğüne kadar yükseldi. *Vatan*, *Öncü*, *Millet*, *Cumhuriyet*, *Milliyet Sanat* gazete ve dergilerinde gazeteciliğe devam etti. TRT'de, ANKA Ajansı'nda, UNESCO'da görev yapan, birçok üniversitenin İletişim Fakültelerinde dersler veren Topuz, İletişim Araştırmaları Derneği (İLAD) ile İstanbul Gazeteciler Sendikası'nın kuruculuk ve başkanlıklarını, PEN Yazarlar Derneği'nin kuruculuğunu ve yönetim kurulu üyeliğini yaptı. Ayrıca basın ve iletişim alanında birçok ödülün sahibi olan Topuz, iletişim alanında ve Afrika konusunda birçok ödülün sahibi olan Topuz, iletişim alanında yazdığı çok sayıda yarı belgesel nitelikte tarihsel romanlarıyla, yakın tarihimizin bilinmeyen yanlarına ve özgürlük mücadelesi verirken öldürülen gazetecilerin ve aydınların yaşamlarına ışık tuttu.

İstanbul Üniversitesi'nde yüksek lisans ve doktora yaparken öğrencisi olduğum ve her yanına gittiğimde yeni bilgiler öğrendiğim, yaşam boyu hocam olan Hıfzı Topuz ile Esentepe'deki evinde UNESCO'lu yılları konuştuk.

-Gazeteciliğe ilk başladığınız yıllara gidersek, aklınıza neler geliyor?

Gazeteciliğe 1947 yılının Sonbaharında *Akşam*'da başladım. Gazetenin çeşitli kademelerinde çalıştım ve 1955'te yazı işleri müdürü oldum. Gazetede çalışırken aynı zamanda yurtiçi ve yurtdışı gezilere katılıyordum, röportajlar yapıyordum. Dış politika konusunda da yazılar yazıyordum. O dönemlerde büyük sermaye basına girdi. İsmail Habip Törehan adında bir işadamı *Yeni İstanbul* gazetesini çıkardı. *Yeni Sabah*'ı da Sefa Kılıçoğlu adlı bir iş adamı satın aldı.

Yine o dönemde büyük bir sermayeyle *Hürriyet* gazetesi çıkmaya başladı.

* Akademisyen-Gazeteci-Yazar

** Doktor Öğretim Üyesi, Üsküdar Üniversitesi, İletişim Fakültesi,
nejla.polat@uskudar.edu.tr, Orcid: 0000-0001-9764-1901

Gazetelerin teknik olanakları gelişti. Haberleşmede yeni araçlar kullanılmaya başladı. Renkli baskıya ve ofset baskıya geçildi. Artık basın büyük sermayenin eline geçmişti. O zamana kadar gazeteleri çıkartanlar gazetecilerdi. Yunus Nadi, Hüseyin Cahit, Ethem İzzet Benice, Zeyyat Ebuzyya, Selim Ragıp Emeç, Hakkı Tarık Us, Ali Naci Karacan, Ahmet Emin Yalman, Necmettin Sadak, Kazım Şinasi Dersan, Mehmet Faruk Gürtunca, Sedat Simavi bunun en canlı örnekleriydi.

Basın ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelere ayak uyduramaz oldular. Hiçbiri büyük sermaye sahibi değildi. Gazeteler yavaş yavaş sahip değiştiriyor ve büyük sermaye basına egemen oluyordu.

Biz de *Akşam*'da bu teknolojik gelişmelere ayak uyduramıyor, gerekli masrafları yapamıyor ve geri kalıyorduk. Gazetenin müdürü ve sahiplerinden Kazım Şinasi Dersan'dan ne istesem, "paramız yok yapamıyoruz, sen bize bir ortak bul yapalım" diyordu.

Benim Galatasaray Lisesi'nde bir iş adamı arkadaşım vardı; Malik Yolaç. Ona ortaklık önerdim, çok mutlu oldu, geldi ama Kazım Şinasi Bey'le anlaşamadılar. "Ben gazetenin tümünü satın almak isterim" dedi. Kazım Bey de zaten yorulmuştu, işi bırakmak istiyordu. Böylece *Akşam* Malik Yolaç'a devredildi.

Malik Yolaç, "Ben gazetecilikten anlamam, hiçbir şeye karışmayacağım, gazeteyi yine sen yönetirsin" dedi ama öyle olmadı. Malik, gazete patronluğunu çok sevdi ve bütün yazılara ve yazarlara müdahale etmeye başladı. O sıralarda iktidarda olan Demokrat Parti'den yeni dostlar edinmişti. Gazeteyi onların istediği doğrultuya çevirmek istiyordu. Ben, "Biz sizinle böyle anlaşmadık, ayrılıyorum" dedim ve gazeteden istifa ettim. İlk Gazeteciler Sendikası'nın üç kurucusundan biriydim (Burhan Arpat ve İhsan Ada ile birlikte). Gazetecilerin hakları için savaşıyorduk. İş bulmam kolay olmadı. Bir süre işsiz kaldım.

-UNESCO'ya gidiş öykünüz de o yıllarda mı başladı?

Akşam gazetesinden ayrıldıktan sonra, Ankara UNESCO Milli Komisyonu'nda görevde olan arkadaşlarım bana UNESCO'nun Strazburg'da düzenlediği bir toplantıya katılmamı önerdiler. 2 ay süren toplantıda birçok gazeteci ve yazar tanıdım. Bir süre sonra da UNESCO'nun Haberleşme Bölümünde boş bir kadro olduğunu öğrendim. Adaylığımı koydum ve Paris'e gidip UNESCO'daki yetkililerle görüştüm. "Fazla da ümitlenmeyin. Bu göreve 80 kişi aday, bir kişi alınacak. Belki de siz seçilirsiniz ama kolay görünmüyor" dediler. Bundan iki ay sonra göreve atıldığımı öğrenmek benim için büyük sürpriz oldu. Görevim, Haberleşme Bölümünde gazetecilik eğitiminin geliştirilmesi ve o yıllarda bağımsızlığına henüz yeni kavuşmaya başlayan ülkelerde yeni radyo ve gazetelerin kurulması, yani kitle iletişim kurumlarının temellerinin atılmasıydı. Bu işe dört elle sarıldım. O zaman dünyada iletişim eğitimi, gazetecilik eğitimi gibi konular çok yeniydi. İletişim eğitimi veren fakülte ve okullar ancak birkaç ülkede vardı ve işin henüz çok başındaydık. Biz bütün ülkelerde gazetecilik eğitiminin geliştirilmesi için bölgesel merkezlerin açılmasına katkıda bulunmaya yönel-

dik. Strazburg'daki Uluslararası Gazetecilik Eğitim Merkezi bunun ilk örneği oldu. Bunu Ekvator'un başkenti Kuto (Quito)'da, Latin Amerika Ülkeleri'nde gazeteciliği geliştirmek için kurulan CIESPAL (Latin Amerika Gazetecilik Yüksek Eğitim Merkezi) izledi. Daha sonra Afrika Ülkeleri'nden sorumlu olarak Senegal'in başkenti Dakar'da kurduğumuz CESTİ (Bölgesel Gazeteci Eğitim Merkezi) izledi. Ardından Arap Ülkeleri için Bağdat Üniversitesi'nde, Uzakdoğu Asya Ülkeleri için Malezya'da Bölgesel Eğitim Merkezleri kurmaya yöneldik. Ayrıca Afrika'da yeni gazetelerin ve radyoların kurulması için de projeler oluşturduk, bu projelerin sorumlusu bendim. Dolayısıyla her fırsatta Afrika ve Uzak Doğu ülkelerine gidiyordum. Kongo'da da gazetecilik eğitimini geliştirmek için bir proje başlattık. Oraya bir uzman göndermektense kendim gitmeyi yeğledim ve bir yıl orada kaldım. Dünya iletişim sorunlarını tanımam için bunlar benim için önemli deneyimlerdi.

UNESCO birçok ülkede gazetecilik eğitiminin kurumsallaşması için ilk adımları attı. Bu çalışmalarda ufak bir katkı olduysa ne mutlu. Bu projelerle her zaman övündüm.

-O halde UNESCO uluslararası iletişim açısından büyük rol ve öneme sahip değil mi?

UNESCO'da başladığım yıllarda "iletişim" sözcüğü pek fazla kullanılmıyordu. Buna ya gazetecilik diyorduk ya da haberleşme. İletişim ise çok yönlü bir kelimeydi. Bir yanda mesajı yayınlayanlar vardı, diğer yanda da mesajı alanlar. Haberleşme iletişim değil habercilikti, yani yukarıdan aşağı tek yönlü bir haber akımı vardı.

Devlet başkanları ya da propaganda sorumluları bir mesaj yayınlıyorlar ama bunun sokaktaki etkileri hiç araştırılmıyordu. Bu yalnız devlet çapında değil, bütün ülkelerde toplum düzeyinde geçerli olan bir kuraldı. Tek yönlü idi ve anti demokratikti.

İletişim ise çok yönlü haberleşmeyi içeriyordu. Yani yayınlanan mesajı alanların ona duyduğu tepkilerini de alarak, onların ışığında yeni mesajlar oluşturulacaktı. Bu daha demokratik bir süreçti. Yani konu haberleşmenin demokratikleşmesi, çok yönlü hale gelmesiydi.

UNESCO'nun 1961'den sonraki çalışmaları da bu yönde oldu. Hazırladığımız iki yıllık çalışma programında ilk kez "haberleşme" yerine "iletişim" (*communication*) sözcüğünü kullanmaya başlamıştık. O yıl toplanan genel konferansa sunulan çalışma programında da bu sözcükler yer alıyordu. Bu bir devrimin başlangıcıydı.

Fransız Basın Enstitüsü Müdürü Fernand Terrou da konferansta buna şiddetle karşı koyarak; "iletişim (*communication*) ne demek? Bu nakliyeciliktir, trenle, uçakla taşımacılıktır. Ya da telle, telsizle haber taşımacılığıdır. Bu sözcük Fransızcada yok, bu anlamda kullanılmaz" diye hırçın bir sesle programa karşı çıktı. Bunun üzerine *communication* sözcüğü programdan çıkartıldı ama medya

çevrelerinde *communication* sözcüğü tutmuştu ve medyanın çoğu artık bu sözcüğü kullanıyordu. İki yıl sonra Paris'te yapılan UNESCO Genel Konferansında ise "iletişim" sözcüğü "haberleşme"nin yerini aldı.

-UNESCO'da 'Özgür ve Dengeli Haber Dolaşımı Şefi' olarak çalışırken ne tür çalışmalara imza attığınızı da bize kısaca anlatabilir misiniz?

UNESCO örgütü içinde kuruluşundan beri "Özgür Haber Dolaşımı Bölümü" yer alıyordu. Bu bölüm Amerikalıların önerisiyle kurulmuştu. Amaç Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa işgalindeki komünist ülkelerden rahatça ve sansürsüz haber alabilmektir. Bölümün başına bir süre sonra bir Amerikalı atandı. Ama sonraki yıllarda Afrika'da genç ülkeler bağımsızlığa kavuştular. İletişim araçları da artık o ülkede yaşayanların eline geçiyordu. Sömürgecilik döneminde bu ülkelerde haberler uluslararası haber ajansları kanalıyla Paris'e, Londra'ya, Washington'a iletiliyordu. Onlar da bu haberleri kendi iletişim kanalları ile dünyaya duyuruyorlardı. Örneğin Senegal'de olan bir olay doğrudan doğruya komşu Mali'ye ya da Fildişi Kıyısı'na ancak uluslararası haber ajansları aracılığıyla iletiliyordu. Yani haberleri onlar seçiyorlar, sansür ediyorlar ve dünyaya kendi açılarından yön vermeye kalkıyorlardı.

Genç ve bağımsız ülkeler bu sisteme karşıydılar ama kendi haberlerini dışarıya duyurabilmek için kendi olanakları da yoktu. Yani ortada uluslararası haberleşme tekelleri vardı. Genç ve bağımsız ülkeler buna karşı çıkıyorlardı. Konu UNESCO'ya da yansıtıldı. İletişim alanında uzmanlaşmış Avrupalı, Amerikalı, Kuzey Afrikalı ve Bağılantısız Ülkelerin uzmanları bu tekelin yıkılmasından yanaydılar. Dolayısıyla da sömürgeci ülkeler UNESCO'daki egemenliklerini artık yitiriyorlardı. Çoğunluk yavaş yavaş Üçüncü Dünya Ülkeleri ve Bağılantısız Ülkelerin eline geçiyordu.

Biz bu durumu fark edince onlara yardımcı olmak istedik, konuyu UNESCO'da ele aldık. Çeşitli ülkelerde özgür ve bağımsız iletişim konferansları düzenledik. Bir süre sonra UNESCO'daki Özgür Haber Dolaşımı'nın (*Free Flow of Information*) adı da, Bağılantısız ve Özgür Haber Dolaşımı Bölümü olarak değişti. Amerika, Genel Konferans'ta çoğunluğu yitiriyordu. Ben de o sıralarda bir yıllığına Ankara'da TRT Genel Müdürlüğü'nde görev almıştım. Dönüşte UNESCO'da yeni kurulan bu bölümde görev almak istedim. Bir süre sonra da o bölümün şefliğine atandım. Bu UNESCO'da köklü bir değişiklikti. 1976'da Nairobi'de toplanan UNESCO Genel Konferansı'nda uluslararası iletişim sorunlarını tartışmak için bir konferans düzenlenmesi önerildi.

-MacBride Raporu'nun hazırlık süreci ile Yeni Evrensel Haberleşme ve İletişim Düzeni (YEHİD) sürecine ilişkin de biraz bilgi alabilir miyiz?

1977'de MacBride Komisyonu diye adlandırdığımız uluslararası bir iletişim komisyonu oluşturduk. Bu komisyona Sean MacBride (İrlanda) başkanlık yapacaktı. Elie Abel (Amerika), Hubert Beuve-Méry (Fransa), Elobe Ma Ekonzo (Zaire), Gabriel Garcia Márquez (Amerika), Sergei Losev (Sovyetler Birliği), Mochtar Lubis (Endonezya), Mustapha Masmoudi (Tunus), Michio Nagai (Japon-

ya), OMU Frederick Isaac Akporuaro (Nijerya), Bogdan Osolnik (Yugoslavya), Gamel El Oteifi (Mısır), Johannes Pieter (Hollanda), Juan Somavia (Şili), Boobli George Verghese (Hindistan), Betty Zimmerman (Kanada), danışman olarak da; Francis Balle, James Halloran, John Lee, Fernando Reyes Matta, Mme Deba Wieland, Yassen Zassoursky (Moskova İletişim Fakültesi Dekanı) zaman zaman toplantılara katılıyorlardı. Bu komisyon MacBride Raporu diye adlandırılan ve yeni anlayışla hazırlanmış bir rapor hazırladı. Komisyon tam bir bağımsızlık içinde çalıştı. Bu bir devrimdi. Rapor 1978'de Paris'te toplanan genel konferansta sunuldu, Amerikalılar şiddetle buna karşı çıktılar. İngilizler de onlara katıldı. O zamanki UNESCO Genel Müdürü Senegalli Amadou-Mahtar M'Bow büyük bir beceri ile Amerikalıları yatıştırdı ve rapor üç günlük bir tartışmadan sonra ayakta alkışlarla onaylandı. Yani biz yolumuza devam ediyorduk. Bu raporun en önemli yanı Yeni Evrensel Haberleşme ve İletişim Düzeni'nin önerilmesi idi.

Ama ne olduysa oldu, Amerika başka bir bahane bularak UNESCO'dan ayrıldı. İngiltere ve Singapur da, Amerika'nın dümen suyunda giderek, üyelikten istifa ettiler. Bu ayrılık 3-5 yıl sürdü ama UNESCO'nun mali durumunu da bir hayli sarstı. Sonra tekrar geri geldiler. Daha sonra yine küsüp ayrıldılar.

Yeni Evrensel Haberleşme ve İletişim Düzeni (YEHİD) şu ilkelerden oluşuyordu:

1. Uluslararası düzeyde sansürsüz bir haber akımının sağlanması.
2. İletişim hakkının bütün ülkelerde kabul edilmesi.
3. Her ülkede ulusal iletişim politikalarının oluşturulması.
4. Gazetecilerin görevlerini yaparken korunmaları.
5. İletişim hukukunun geliştirilmesi.
6. Gazetecilerin eğitimi için okullar ve fakültelerin açılması.
7. Meslek sırlarının korunması.
8. Gazetecilik meslek ilkelerinin mesleksi örgütler tarafından sağlanması.
9. Her ülkede basın ve medya konseylerinin kurulması.
10. Cevap ve düzeltme hakkının korunması için yasal önlemlerin alınması.
11. Habere ulaşabilme hakkı.
12. Uluslararası iletişim düzeninin sağlanması için mesleksi örgütler arası iş birliği.
13. İletişimin demokratikleşmesi.
14. Mesleksi sorumluluk.

-Peki, bu çalışmalar esnasında hangi Afrika ülkelerinde buldunuz?

Dakar'da CESTİ'nin (Bölgesel Haber Eğitim Merkezi) merkezinin kurulması ve gazetecilik eğitiminin geliştirilmesi için defalarca Afrika Ülkeleri'ni dolaştım. Özellikle Kongo'da, Malı'de, Burkina Fasso'da, Togo'da, Fildişi Kıyısı'nda görevli olarak uzun süre kaldım. Ama UNESCO'nun merkezinden hiç kopmadım. Her defasında birkaç ay süren görevin ardından yine merkezdeki görevime dönerdim.

-UNESCO'da çalışırken gelişmekte olan ülkelerin iletişim eğitimine katkılarınız gerçekten çok önemli ama bir de Ankara Üniversitesi Basın Yayın Yüksekokulu kuruculuğunuz var. Biraz da bundan söz edebilir misiniz lütfen?

UNESCO'da görev aldığım yılların başında özellikle gazetecilik eğitimi projelerinden sorumluydum. Bütün üye ülkelerde gazetecilik okullarının, fakültelerinin kurulmasını ve mevcut olanların da geliştirilmesini ele alıyorduk. Türkiye'de gazetecilik eğitiminin henüz ele alınmamış olmasından çok rahatsız oluyordum. O sıralarda UNESCO Genel Müdürü Rene Maheu Ankara'ya davet edilmişti. Geziye ben de katıldım. UNESCO Milli Komisyonu'nda başkan Prof. Dr. Bedrettin Tuncel bir basın konferansı düzenledi. Gazeteciler, Genel Müdürü soru yağmuruna tuttular, o arada eline bir de dilekçe tutuşturdular. Bu, Türkiye'de bir gazetecilik okulunun kurulmasını talep niteliğinde bir dilekçeydi. Genel Müdür o dilekçeyi bana havale etti. Dilekçeyi kaleme alanlar Ankara Gazeteciler Cemiyeti'nin o dönemki yöneticileriydi. Daha önceleri Ankara'daki Birleşmiş Milletler Temsilciliğine de başvurmuşlar ve bir sonuç alamamışlardı. Ben Ankara'da gazeteci arkadaşlarımı dinledim. Zaten hepsi yakından tanıdığım ve sevdiğim arkadaşlardı. Onlara bu işin peşini bırakmayacağımı söyledim.

Paris'e dönünce Genel Müdür Yardımcısı, Norveç eski İletişim Bakanı Tor Gjesdal ile bu işi görüştük. O da beni çok destekledi. Belçika'da Özgür Brüksel Üniversitesi'nde Prof. Dr. R. Clausse'un, bir araştırma yapmak için kısa bir görevle Ankara'ya gönderilmesi uygun görüldü.

Ankara'ya gönderilen R. Clausse'a, Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden Bahri Savcı ve Nermin Abadan Unat ile görüşmesini önerdim. Ben de daha önceleri Ankara Üniversitesi Rektörü, ODTÜ Rektörü ve tanıdığım birkaç dekan ile bu konuyu görüşmüştüm. Sonunda Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin böyle bir okul için çok elverişli olacağı üzerinde duruldu. UNESCO Milli Komisyonu da bu projeyi destekliyordu. Ankara'ya birkaç kez gazetecilik eğitim uzmanları gönderdik. Onlar da daha köklü araştırmalar yaptılar ve Ankara'da Siyasal Bilgiler Fakültesi içinde, Basın Yayın Yüksekokulunun açılması kararlaştırıldı.

Bunu programımıza aldık ve sonraki yıllarda bu konuda Ankara'nın önereceği kişilere eğitim bursları verilmesi üzerinde anlaştık. İlk burs verdiğimiz gazeteci ya da öğretim üyeleri şu değerli arkadaşlar oldu: Aysel Aziz, Oya Tokgöz, Haluk Şahin, Yurdakul Fincancıoğlu. Ankara Üniversitesi Basın Yayın Yüksekokulu'nun temelleri böylece atılmış oldu. Bunun üzerine okula sık sık gazetecilik eğitim uzmanları da gönderdik. Ankara'da kurulan Yüksekokul, UNESCO'nun iletişim eğitiminde ilk başarılı örneğini oluşturdu.

-Gazetecilikte uluslararası düzeyde meslek örgütleri oluşturulmasına ilişkin de çeşitli çalışmalarınız olduğunu biliyoruz. Belki bunlardan da biraz söz etmek istersiniz.

1976'da Ankara'dan Paris'e dönünce bölüm değiştirdiğimi belirtmiştim. Bu kez uluslararası haber dolaşımı için uluslararası ve bölgesel toplantılar

düzenlemeye yöneldik. O dönemde başlıca örgütler şunlardı: Uluslararası Gazeteciler Federasyonu (Brüksel), Uluslararası Gazeteciler Örgütü (Prag), Latin Amerika Gazeteciler Örgütü (Meksiko), Katolik Gazeteciler Birliği (Roma), Uzakdoğu Gazeteciler Birliği (Kuala Lumpur), Arap Gazeteciler Birliği (Bağdat). O dönemde Irak eski Cumhurbaşkanı Saddam Hüseyin ve İran eski Başbakanı Muhammed Musaddık yapılan çalışmaları destekliyorlardı. Konuyla ilgili toplantılar düzenlediler ve ben de bu toplantıların çoğuna katıldım. Toplantıların içeriği; gazeteci örgütleri arasında iş birliğine gidilmesi, bu yönde toplantılar düzenlenmesi ve barışa hizmet etmeleri vb. konulardan oluşuyordu. O ülkelerin devlet başkanları da Bölgesel Gazeteci Örgütleri arasında böyle bir iş birliğinin gelişmesini çok istiyorlardı ve destekliyorlardı.

Medyada işveren örgütlerini aramıza almamıştık. Biz sadece çalışan gazeteci örgütleri arasında iş birliğine yöneliyorduk ve sanırım başarılı da olduk. Bu iş birliği 1983'te benim görevden ayrılmama kadar devam etti. Bu programların ben ayrıldıktan sonra devam ettiğini sanmıyorum. Ulusal haber ajansları arasındaki iş birliğini geliştirmek için de çeşitli toplantılar düzenlenmişti ama benden sonra bu çalışmalar çok da aktif sürdürülemedi.

-Gazetecilerin korunması konusunda da UNESCO'da çeşitli çalışmalar yürütünüz. Biraz da bunlardan söz edebilir misiniz?

UNESCO'daki görevlerimden biri de gazetecilerin korunması konusuydu. Bu konuda bölgesel gazeteciler örgütleri ile çok sıkı bir iş birliğine yöneldik. 'Uluslararası Gazetecilerin Korunması Bildirgesi'ni hazırladık. UNESCO bu programı başarıyla yürüttü. UNESCO'dan sonra da bu projeye Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütü sahip çıktı ama ne yazık ki bu konuda Uluslararası Basın Enstitüsü ile hiçbir zaman bir işbirliği yapamadık. Çünkü Enstitü'nün müdürü Peter Galliner yaptığımız çalışmalara karşı çıkıyordu.

Uluslararası gazeteciler örgütleri ile birlikte projeler hazırladık. Birçok ülkeden de bize ve gazeteci örgütlerine çok büyük destek geldi. Gazetecilerin korunması (*Protection of Journalists*) konusunda toplantılar düzenledik. Kim gazeteci? Bunu bilmek lazım. Gazeteci basın kartı sahibi olacaktı ama basın kartını kimler verecek? Bazı diktatoryal ülkelerde bir tek Gazeteciler Cemiyeti vardı, o da devletin yönetiminde işliyordu. Musolini'nin zamanından beri böyleydi ama bütün ülkelerde çeşitli gazeteci cemiyetleri vardı. Basın kartını bazı ülkelerde cemiyetler ya da birlikler veriyordu, bazı ülkelerde de bakanlıklar veya devletin katılımıyla kurulan komisyonlar veriyorlardı. Ama bizim projemizde basın kartının devlet tarafından verilmesi değil, ulusal gazeteci örgütleri veya onların desteği ile kurulacak bir komisyon tarafından verilmesi destekleniyordu. Gazetecilerin özgürlüğünü kabul ediyoruz, bağlantısızlığını kabul ediyoruz, basın kartının da onların kurduğu örgütler tarafından verilmesini istiyorduk.

-İletişim Politikaları' konusundaki çalışmalarınızı anlatır mısınız?

Benim sorumlu olduğum bir şey daha vardı, o da iletişim politikaları. Biz ilk defa her devletin bir iletişim politikası oluşturması için çalışmalar yaptık. Mes-

leki örgütlerin katılımıyla her devletin ulusal iletişim politikalarının saptanmasını önerdik. Devlet, mesleki örgütlerini (bütün gazetecilik örgütleri, gazete sahipleri, radyo televizyon örgütleri, radyo televizyon sahipleri vs. hepsinin katılımıyla) davet etsin, onların katılımıyla, ortaya koyacakları görüşlerle bir iletişim politikası oluştursun istedik. Her devletin bir iletişim politikası oluşturması fikri çok tuttu. Hükümetler meclise kendi programlarını sunarlarken mutlaka iletişim politikasına da yer verdiler. Bunun için de bölgesel ve uluslararası konferanslar düzenledik. En son Kültür Politikaları Konferansı 1985'te Stockholm'de oldu. Ben o konferansa Türkiye UNESCO Milli Komisyon Temsilcisi olarak katıldım. Çünkü iki yıl önce UNESCO'dan emekliye ayrılmıştım. Çalışmalarımızda gazetecilerin, medya sahiplerinin, üniversite temsilcilerinin katılımıyla iletişim politikaları oluşsun istedik. Bu proje çok yaygınlaştı ve birçok ülkede hala bu programlar (iletişim politikaları) uygulanıyor.

-UNESCO'nun uluslararası haber tekelleri karşısında bölgesel haber ajanslarının kurulmasına katkısı ne olmuştur?

Reuters, TASS, Agence France-Presse, Associated Press, United Press International gibi uluslararası haber tekellerine karşı ulusal haber ajanslarının kurulmasını ve onların kendi aralarında iş birliği yapmalarını destekledik. Yani Senegal Milli Haber Ajansı, Mali Milli Haber Ajansı gibi bütün Afrika ülkelerinin, Washington'a, Londra'ya ya da Paris'e sormadan kendi haber dolaşımalarını kendilerinin sağlamasını istedik. Biz bunu sağlamaya çalıştık. Uluslararası haber tekellerine karşıydık, tekelciliği yıkmaya çalıştık. En son toplantıyı Tahran'da yaptık. Amacımız ulusal haber ajanslarının kurulması ile tekelcilikten kurtarıp bağımsızlıklarını sağlamaktı. Bizim aramızda Tunus, Yugoslavya, Peru, Mısır, Suriye gibi birçok ülke vardı ama Sovyetler Birliği ilk başta toplantılara eleştirel bakıyordu. Sonra baktılar ki dünya ülkeleri Bağlantısız ve Bağımsız Gazeteciler Birliği'ne giriyor. Sonra Sovyetler Birliği temsilcileri de katıldı. Özellikle Gazetecilik Fakültesi Dekanı Yassen Zassoursky'in katılımı önemliydi.

-Bu çalışmalar esnasında hangi ülkelerden daha çok destek gördünüz?

Genç ve bağlantısız ülkelerin birçoğu bizi UNESCO'da iletişim konusunda yaptığımız çalışmalardan dolayı destekliyorlardı. Tunus, Yugoslavya, Finlandiya her zaman yanımızdaydı. Helsinki'deki IOJ'in (*International Organisation of Journalists*: Uluslararası Gazeteciler Örgütü) başkanı Kaarle Nordenstreng benim arkadaşım, hatta birlikte "Journalist: Status, Rights and Responsibilities" adlı bir kitap yazdık. UNESCO'daki çalışmalarımız çoğunlukla gelişmekte olan bağlantısız ülkeler lehineydi, dolayısıyla da hemen hepsinden destek alıyorduk.

-Sizin görevde bulunduğunuz yılların UNESCO'su ile bugünün UNESCO'sunu, iletişim alanına katkı açısından karşılaştırdığınızda nasıl bir değerlendirme yapıyorsunuz?

Ben UNESCO'dan ayrıldıktan sonra iletişim konularının UNESCO programlarında (özgür haber dolaşımında, gazetecilik eğitimlerinde vs.) önemli bir yer

tuttuğunu sanmıyorum. Bu alanda yıllardan beri bana ulaşan hiçbir etkinlik olmadı ya da ben duymadım. Ama bugünün UNESCO'sunun iletişim konularına yeteri kadar odaklanmadığı açık.

-UNESCO'dan neden ayrıldınız?

1983 yılında, 60 yaş nedeniyle, UNESCO'dan ayrılmak durumunda kaldım. İki yıl özel bir sözleşme ile UNESCO'da görevime devam etmem istendiye de Türkiye'de basın alanında başka projelerim olduğundan dolayı kabul etmedim. Ama ne yazık ki bu bel bağladığım tasarıların hiçbiri gerçekleşmedi. Bu da bana bağlı değildi. Uzun süredir bir dergi çıkartma durumu vardı. Konu ile ilgili toplantılar yapılıyordu. Ben kendi adıma iki haftada bir o toplantılara katılmak için İstanbul'a geliyordum. Burada bir haber dergisi çıkartacaktık ama gerçekleşmedi.

Belki de benim için daha iyi oldu. Ben de tüm zamanımı üniversitelerin iletişim fakültelerinde öğretim elemanlığına ayırdım. 10 yılın ardından da tüm zamanımı yeni kitaplar ve romanlar yazmak için kullanmaya başladım. Çünkü yazdığım sadece roman değil anı kitapları, inceleme kitapları da var.

-UNESCO'da çalıştığınız yıllar içerisinde sizi çok etkileyen pek çok olay vs. olmuştur ama bunların içerisinde sizi en derinden etkileyenlerden birini bize de anlatabilir misiniz?

Beni etkileyen birçok olay oldu elbet. Örneğin Kongo'da Lumumba'nın öldürülmesi beni çok etkiledi. Afrika ve Latin Amerika'da çalışmalar yaparken, devlet büyüklerinde gördüğüm yakın ilgi ve destek beni çok etkiledi. Aslında aklım hep Türkiye'deydi. 27 Mayıs'ta eğer Milli Birlik Komitesinden bir öneri alsaydım, burada kalabilirdim. Sonra Türkiye İşçi Partisi (TİP) Başkanı Mehmet Ali Aybar 1965 seçimleri döneminde bana partisinde 'milletvekilliği adaylığı' önerdi. Partinin yönetim kurulu toplantısına beni çağırdı; "Hıfzı arkadaş bizimle birlikte çalışacak" dedi. Kabul etmeye hazırdım ama UNESCO'dan istifa etmem gerekiyordu. Aybar buna razı olmadı.

Çalışma hayatımda karşılaştığım bazı zorluklar bana hayatta yeni kapılar açtı. Yazarlık yaşamımda az çok başarılı olduğunu sanıyorum. Sadece Remzi Kitabevi'nden 29 kitabım yayımlandı. Bazı kitaplarım 30'a yakın baskı yaptı. *Meyyâle* de 38 baskı yaptı. Bu da bana yeni ufuklar açtı.

-Sizi çok yorduk, keyifli sohbet ve bizimle paylaştığınız değerli bilgiler için çok teşekkür ediyorum.

Benim için de keyifli bir sohbet oldu. Teşekkür ederim.